

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Sztuka w edukacji jako estetyczny nurt wychowania

Author: Jadwiga Uchyla-Zroski

Citation style: Uchyla-Zroski Jadwiga. (2010). Sztuka w edukacji jako estetyczny nurt wychowania. W: J. Uchyla-Zroski (red.), "Zarys współczesnych kierunków badań nad wartościami w muzyce" (s. 227-236). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Jadwiga Uchyla-Zroski

Uniwersytet Śląski
Katowice

Sztuka w edukacji jako estetyczny nurt wychowania

Wprowadzenie – z dziejów wychowania przez sztukę

Różne koncepcje wychowania estetycznego człowieka, jakie spotykamy w literaturze przedmiotu, zasadniczo wywodzą się z dwu źródeł: po pierwsze — z filozofii, czyli z rozważań zagadnień piękna, roli sztuki i jej wpływu na człowieka oraz po drugie — z reform społecznych, czyli z problematyki wychowania człowieka i społeczeństwa, a więc z pedagogiki. Z tego głównie powodu rozwój poglądów i koncepcji wychowania estetycznego pozostawał w bezpośredniej zależności od aktualnie dominujących poglądów filozoficznych, estetycznych, socjologicznych i wynikających z nich ideałów pedagogicznych.

Zagadnienie piękna sztuki i jej walorów wychowawczych sięgają czasów bardzo odległych. Warto wspomnieć, iż już starożytni Grecy sztuce przypisywali wyjątkową siłę wychowawczą i duże znaczenie muzyki w życiu człowieka. **Muzyka wraz z tańcem i poezją stanowiła jedną sztukę, tzw. trójjedyną choreę.** Śpiewacy byli zarazem tancerzami, a poeci muzykami. Poezja była ściśle związana z muzyką i występowała jako poezja śpiewana. Uprawianie sztuki stanowiło szczególny dar bogów. Ta synkretyczna sztuka: muzyka, poezja i taniec, stanowiła naturalny środek wyrażania uczuć. Uważano też, „że kto sam śpiewa i tańczy, ten wyzwala duszę z ciężaru uczuć”¹. Ustały się poglądy na oddziaływanie tonacji w muzyce greckiej. Była to nauka o tak zwanym etosie muzyki. Najstarsza i obdarzona wyjątkowym szacunkiem to tonacja (skala) dorycka. Powszechnie uznawana za poważną, surową w brzmieniu i wzniosłą. Tonacji jońskiej przypisywano brzmieniowe walory miękkości. Przyjęte ze Wscho-

¹ J.K. Lasocki, J. Powroźniak: *Wychowanie muzyczne w szkole*. Kraków 1970, s. 108.

du egzotyczne tonacje: frygijska i lidyjska wprowadzały swym brzmieniem w stan podniecenia, rozbudzając uczucia namiętności. Tym tonacjom przypisywano etos ujemny.

Związków muzyki z matematyką doszukiwali się pitagorejczycy, twierdząc, „że świat zbudowany jest na zasadach matematyki, a harmonia dźwięków to matematyczny stosunek jej składników. Stwierdziwszy prawidłowości matematyczne w akustyce, uznali, że harmonia dźwięków polega na matematycznym stosunku jej składników i jest objawem istniejącej harmonii wszechświata”². Stąd wywodzi się teza, że piękno to ład, prawidłowość i zgodność w układzie części, czyli harmonia. Takie cechy przedmiotów jak: miara, proporcja i liczba tworzą istotną jej cechę — symetrię. Pitagorejczycy wierzyli, że otaczający wszechświat zbudowany jest harmonijnie i nazwali go kosmosem jako idealnym symbolem ładu. Wierzyli także, iż poprzez „dobrą muzykę” można uzyskać oczyszczenie duszy, czyli tak zwany stan *katharsis*. Pitagorejczycy zauważyli również, że nie tylko czynne uprawianie muzyki i tańca wpływa korzystnie na „duszę ludzką” (osobę), ale podobnie wpływa na człowieka jej słuchanie i oglądanie. Wprowadzili teoretyczne zróżnicowanie postaw człowieka wobec muzyki, to jest twórcy i odbiorcy. Myśl ta znajduje potwierdzenie w następujących słowach: „[...] zróżnicowanie takiej postawy słuchacza, w której zajmowanie się muzyką wynika z dbałości nie o sławę czy zysk materialny, lecz wyłącznie o jej poznanie, jest ważną ideą. Wprowadzili ważne dla estetyki pojęcie kontemplacji i przeżyć estetycznych”³.

Przywołane w niniejszym tekście niektóre cechy muzyki jako sztuki dowodzą, że poglądy starożytnych Greków były bardzo postępowe i odkrywcze. Wywarły znaczący wpływ na kulturę muzyczną następnych pokoleń twórców i odbiorców muzyki. Przykładów jest wiele. Również współcześni poeci, twórcy, piosenkarze piszą i prezentują poezję śpiewaną. Nadal kompozytorzy tworzą wielkie dzieła, obliczając matematyczne relacje struktur dźwiękowych, geometryczne układy akordów względem siebie. Przykładem może być twórczość Witolda Lutosławskiego czy związki muzyki z fizyką (tzw. sonorystyka).

Jakże interesująca jest estetyka i budowa utworów należących do kierunków XX wieku np.: dodekafonia, punktualizm, aleatoryzm, muzyka komputerowa i inne. Również udokumentowane przez Greków cechy terapeutyczne muzyki posiadają we współczesnym lecznictwie i profilaktyce szerokie zastosowanie. Zmianom ulegają elementy muzyki, składowe utworów jak: treść, warsztat kompozytorski, materiał muzyczny, tworzywo artystyczne, estetyka dzieła oraz rozumienie sztuki przez odbiorcę. **Nadal współczesny twórca czy słuchacz — jak dawniej — spragniony jest różnorodności w sztuce, bogactwa duchowego jako siły sprawczej jego życia.**

² Ibidem, s. 109.

³ Ibidem, s. 110.

Estetyka, będąca częścią filozofii, dopiero od XIX wieku stała się samodzielną nauką i zaczęła wywierać znaczący wpływ na teorię wychowania, a w dalszej konsekwencji na praktykę pedagogiczną⁴. Z całą wyrazistością uwydatniła swe znaczenie w XIX i XX wieku, kiedy to zaczęła się formułować koncepcja wychowania przez sztukę (H. Read, B. Suchodolski, I. Wojnar). Koncepcja ta zrodziła się na terenie estetyki a nie pedagogiki. Dlatego też zagadnienia wychowania estetycznego leżą na pograniczu dwu dyscyplin, tj. estetyki i pedagogiki. Współcześnie mówi się o estetycznym nurcie wychowania.

Twórca filozofii intuicyjnej Henry Bergson (1859—1941) głosił tezę, że między życiem człowieka a sztuką zachodzi istotne podobieństwo. Sztuka wyraża otaczający świat oczyma artyści i jest jego obrazem rozumienia życia w tym świecie. W poglądach H. Bergsona ukryte zostały wychowawcze aspekty wartości sztuki, które do dziś nie straciły na swej aktualności. Częste kontakty człowieka ze sztuką — w formie twórczej lub odtwórczej — pogłębiają życie wewnętrzne i sprawiają, że sam staje się subtelniejszy i wrażliwszy na wszelkie przejawy rzeczywistości⁵.

Rozwój człowieka, a szczególnie młodego człowieka, **dokonyuje się przez jego czynne uczestnictwo w procesach kultury artystycznej jako dziedzinach życia człowieka, w których sztuka wyraźnie zaznacza swoją obecność**. Między człowiekiem a tworzonym artystycznie przez niego światem sztuki powstają więzi emocjonalne, z których wyłaniają się dalsze potrzeby, dążenia i cele życiowe. Przez jego czynny kontakt ze sztuką następuje kształtowanie umysłu, przeżyć i emocjonalnego stosunku do jej treści. Jak mówi Władysław Tatarkiewicz, „[...] cechą swoistą sztuki jest to, że wytwarza piękno [...] sztuką nazywa ten rodzaj produkcji ludzkiej, który zmierza ku pięknu i osiąga je. U podłoża jego myśli leży przekonanie, że piękno jest intencją sztuki, jej celem, osiągnięciem, naczelną wartością i cechą rozpoznawczą”⁶. Przywołane przykłady bogactwa sztuki, piękna i jej wpływu na odbiorcę sięgają czasów bardzo odległych.

Słowo „sztuka”, jak wyjaśnia Wincenty Okoń⁷, wywodzi się z greckiego *techné* lub łacińskiego *ars*, co oznacza zręczność i biegłość osiąganą przez trwałą praktykę zmierzającą ku jakiemuś celowi. Cel ten może mieć charakter estetyczny nawiązujący do sztuk pięknych, etyczny, czyli mówiący o sztuce postępowania lub użyteczny nawiązujący do sztuk wyzwolonych. Współczesne sztuki piękne określa się, w znaczeniu wąskim, jako wytwarzanie dzieł artystycznych opartych na zdolnościach twórczych bądź jako zbiory tych dzieł.

⁴ I. Chyła-Szypułowa: *Kompedium edukacji muzycznej*. Kielce 2008.

⁵ H. Bergson: *Esthétique et histoire des arts visuels*. Paris 1953, s. 58—71.

⁶ W. Tatarkiewicz: *Dzieje sześciu pojęć*. W: *Wiedza o kulturze*. Red. W. Panek. Wołomin 2005, s. 144.

⁷ W. Okoń: *Słownik pedagogiczny*. Warszawa 1981, s. 303.

Wyróżnia się następujący podział sztuk:

a) **sztuki w spoczynku** tzw. **sztuki plastyczne, wizualne**:

- architektura,
- rzeźba,
- malarstwo,
- grafika

b) **sztuki ruchu, czyli sztuki dynamiczne**:

- muzyka,
- taniec,
- poezja,
- dramat,
- film⁸.

Uprawianie sztuki, czyli twórczość artystyczna, to swoista postać celowej działalności estetycznej człowieka (dziecka, młodzieży, dorosłego) polegająca na poznawaniu, przyswajaniu i tworzeniu nowych oryginalnych wartości, którym najczęściej przysługuje atrybut piękna. Stąd próby rozróżniania wychowania estetycznego młodzieży szkolnej na treści wprowadzające ją „do sztuki” i wychowania „przez sztukę”⁹. Pogląd ten wynika z humanistycznego bogactwa i szeregów możliwości edukacyjnych sztuki. W stosunku do muzyki treści wychowania „przez sztukę” i „do sztuki” mogą przybierać różne znaczenia edukacyjne.

Wychowanie „przez sztukę” to praktyczne działania odtwórczo-twórcze, ekspresyjno-kreacyjne realizowane przez następujące formy: śpiew, grę na instrumentach, taniec, słowo mówione, działania manualne w trakcie percepcji muzyki tzw. czynne słuchanie muzyki, łączenie różnych form i treści jako szeroko rozumiana integracja sztuk. Aktywność młodego odbiorcy wobec sztuki może przejawiać się w następujących jego działaniach: percepcji, ewaluacji, selekcji, imaginacji, prezentacji, komunikacji. Wielość działań dziecka w zakresie nowo poznawanych treści sztuki zawsze wywiera korzystny wpływ na kształtowanie umysłu, przeżyć i emocjonalnego stosunku do sztuki¹⁰. Wychowanie „do sztuki” to wprowadzanie ucznia w świat wartości sztuki przez jej teoretyczne poznawanie i gromadzenie o niej wiedzy, udział w wystawach, spektaklach sztukach teatralnych, filmach, koncertach. Celem działań edukacyjnych jest ukształtowanie świadomego odbiorcy sztuki jako użytkownika i jej ambasadora. Mówiąc językiem Stefana Szumana, należy w procesach edukacji przez sztukę jasno określić funkcje sztuki wobec jej odbiorcy. Czy sztuka ma pełnić rolę: „upowszechniania” piękna, stwarzać ofertę wyboru dzieł sztuki, czyli „uprzystępniania”, czy

⁸ Ibidem.

⁹ I. Wojnar: *Estetyka i wychowanie*. Warszawa 1971, zob. *Wychowanie przez sztukę*. Red. I. Wojnar. Warszawa 1965.

¹⁰ J. Uchyla-Zroski: *Rozumienie muzyki procesem wiodącym ku wartościom*. W: *Wartości w muzyce*. T. 1: *Studium monograficzne*. Red. J. Uchyla-Zroski. Katowice 2008.

też dostarczać autentyczne możliwości kontaktu ucznia ze sztuką, jako tworzenie sytuacji „udostępniania” sztuki¹¹.

Obcowanie ucznia ze sztuką jest źródłem i sposobem kształtowania aksjologicznych postaw, gromadzenia wiedzy i umiejętności percepcyjno-wykonawczych, wyzwolenia w nim potrzeby nieustannego kontaktu z pięknem. Przeżycia estetyczne ucznia kształtowane pod wpływem wartościowych dzieł odwołują się do sfery duchowej odbiorcy, pogłębiają jego wielostronną wrażliwość i kształtują osobowość przychylną sztuce. Natomiast sztuka w działaniach edukacyjnych ucznia i nauczyciela może afirmować to, co znaczące w świecie idei, a nade wszystko ukazywać negatywne skutki deaksjologizacji życia, czyli zło.

Jeśli przyjmiemy, że funkcją sztuki są współzależności zachodzące między dziełami sztuki a sytuacjami społeczno-kulturowymi, w jakich te dzieła powstały (powstają), oraz sytuacjami, w jakich są odbierane, to zauważymy, jak bogata i zróżnicowana jest oferta edukacyjna, którą sztuka składa społeczeństwu, jego kulturze i każdemu z nas: dorosłym, młodzieży i dzieciom.

Nauczyciel jako wychowawca estetyczny dzieci i młodzieży

Edukacja przez sztukę, zakładająca holistycznie organizowany system wspierania potencjału muzycznego dziecka, stwarza nauczycielom szanse tworzenia szkoły na miarę potrzeb współczesności. Chociaż pierwsze kontakty dziecka ze sztuką mają swój początek w dziecięcym muzykowaniu w domu rodzinnym, a następnie w stopniu elementarnym w edukacji wczesnoszkolnej i klasach IV—VI szkoły podstawowej, to pełne, ubogacone w treści estetyczne działania edukacji muzycznej występują w klasach gimnazjalnych i liceum. Te ostatnie dwa etapy kształcenia pragnę uczynić przedmiotem moich dalszych analiz i rozważań.

Podstawowym celem kształcenia przedmiotu muzyka klas gimnazjalnych jest przygotowanie uczniów do świadomego korzystania z dorobku rodzimej i światowej kultury muzycznej oraz twórczego uczestnictwa w życiu muzycznym kraju. Tak bogate w treści poznawcze, estetyczne i wychowawcze cele są realizowane przez ich szczegółowe ujęcie. Cele te stanowią ważne ogniwa wprowadzania ucznia w świat wartości sztuki, jej obecności w ich życiu i znaczenia w rozwoju osobowym.

Rozwijanie zainteresowań muzyką różnych epok po współczesność włącznie tworzy podwaliny świadomego rozumienia i interpretowania dziejów kultury. Ujawniają się w wyposażeniu uczniów w podstawową wiedzę o muzyce jako

¹¹ S. S z u m a n: *O sztuce i wychowaniu estetycznym*. Warszawa 1990.

o jednej z istotnych form działalności człowieka. Rozwijanie wrażliwości estetycznej i emocjonalnej ucznia może być zrealizowane przez świadome wytworzenie potrzeby artystycznej ekspresji i kształtowanie chęci poznawania muzyki jako istotnego warunku rozwoju jednostki. Wykorzystanie wartości estetycznych i artystycznych muzyki jest znakomitym sposobem do indywidualnego rozwoju człowieka i pogłębiania jego życia uczuciowego, wyzwiania możliwości ekspresyjnych i wzbogacania form kontaktów z rówieśnikami i innymi ludźmi¹². W klasach gimnazjalnych uczeń poznaje muzykę różnych epok w kontekście wydarzeń społeczno-kulturowych i przeobrażeń estetycznych. Działania muzyczne ucznia koncentrują się wokół następujących form aktywności: słuchania muzyki, gry na instrumentach, śpiewu. Mają charakter odtwórczy względem poznanych treści oraz twórczy. Szczególnie ważne dla uczniów staje się tworzenie muzyki, głównie ze względu na charakter działania zajęć. Tworzenie może mieć postać wypowiedzi instrumentalnej, wokalne, słownej (np. opis wrażeń, spostrzeżeń, własnego stanowiska pod wpływem słuchanej muzyki). Twórcze działania ucznia są rodzajem jego indywidualnej wypowiedzi obranym językiem sztuki. Tworzenie muzyki najczęściej opiera się na wcześniej poznanej wiedzy przez ucznia np. na cechach budowy utworu muzycznego, charakterystycznych elementach konstrukcyjnych dzieła, prostych środkach wyrazu muzycznego.

Uczeń zaciekawiony własną wypowiedzią i swoich rówieśników chętnie podejmuje podobne wyzwania działań twórczych. Jeśli zaś nauczyciel ogranicza lekcje w klasach gimnazjalnych głównie do działań odtwórczych, preferując wiedzę teoretyczną, np. z literatury muzycznej i historii muzyki, wówczas uczeń wyzwał w sobie niechęć do takich działań i przestaje przedmiot uważać za ważny. Jednostronne działania dydaktyczne nauczyciela i uczniów zamiast wartości wytwarzają antywartości względem siebie, muzyki i poprawnych zachowań podczas zajęć. Uczeń na lekcji pragnie działać twórczo i być aktywnym. Poznawana wiedza ma znajdować praktyczne zastosowanie i uzasadnienie jej uczenia się¹³.

Jakże często nauczycielom muzyki klas gimnazjalnych brak tej świadomości. Trzeba pamiętać, że poznawanie wartości sztuki musi być realizowane w atmosferze zaciekawienia i dynamiki działań dydaktycznych. Szczególnie młodzież gimnazjalna jest spontaniczna, żywiołowa i bezpośrednio uzewnętrznia swoje emocjonalne nastroje. Ociężały w działaniach dydaktycznych nauczy-

¹² K. Denek: *Wartości jako źródło edukacji*. W: K. Denek, U. Morszczyńska, W. Morszczyński, C. Michałowski: *Dziecko w świecie wartości*. Cz. 1: *Aksjologiczne barwy dziecięcego świata*. Kraków 2003; zob. B. Dymara, Ł. Łopatkowa, M. Pulinowa, A. Murzyn: *Dziecko w świecie wartości*. Cz. 2: *Poszukiwanie ładu umysłu i serca*. Kraków 2003.

¹³ J. Uchyla-Zroski: *Promuzyczne zachowania młodzieży w okresie dorastania i ich uwarunkowania*. Katowice 1999.

ciel muzyki nigdy nie znajdzie z młodzieżą wspólnej płaszczyzny porozumienia, a lekcje dla obu stron staną się koszmarem.

Oto kilka rad dla nauczycieli mających problemy z realizacją procesu dydaktycznego i dyscypliną na lekcjach muzyki:

- samemu kochać sztukę i uważać ją za ważny element życia,
- aktywnie pielęgnować i rozwijać rozumienie sztuki w teorii i praktyce,
- samemu znać funkcje sztuki i umieć je właściwie prezentować oraz wdrażać do działania,
- przestrzegać zasady, aby uczeń był zawsze współtwórcą procesu dydaktycznego i planu nauczania muzyki,
- wytwarzać klimat radości i euforii wokół sztuki i lekcji muzyki,
- do każdej lekcji sumiennie być przygotowanym.

W klasach licealnych treści muzyczne realizowane są w treściach przedmiotu „wiedza o kulturze”¹⁴. Do wiodących celów edukacyjnych należy zaliczyć: poznanie przez uczniów roli kultury w życiu człowieka w przeszłości, jak również w życiu człowieka współczesnego. Sztuka prezentowana jest w szerokim ujęciu treści i formy. Funkcją sztuki jest ukazanie współzależności zachodzących między działaniami sztuki a sytuacjami społeczno-kulturowymi, w jakich te dzieła powstały, oraz sytuacjami, w jakich są odbierane.

Uczeń posiada barwny w sensie graficznym podręcznik — z dużą ilością ilustracji sztuki malarskiej, rzeźb, fragmentów z literatury pięknej i muzyki. (W Polsce istnieje duża różnorodność w wyborze podręczników). Zaciekawiony układem treści i jego bogatą szatą graficzną, chętnie może pogłębiać swoją wiedzę w innych niż podręcznik źródłach literatury, mediach, Internecie. Uczeń może prowadzić szeroką działalność samokształceniową i doksztalcającą. Mając do dyspozycji wielkie bogactwo prezentowanych w podręczniku treści, uczeń ma wykształcić w sobie świadomość, że sztuka, będąca wytworem danej kultury, jest wartością nadrzędną i posiada jasno wyodrębnione funkcje. Do nich należy zaliczyć między innymi:

1. Funkcję estetyczną jako cechę wiodącą sztuki, która ma dostarczać odbiorcy przeżyć estetycznych przez niepowtarzalne, oryginalne ukształtowanie dzieła. Warunkiem spełnienia tej funkcji jest to, aby rozumienie arcyzmu dzieła było zgodne z poczuciem piękna ucznia, jako odbiorcy.

2. Funkcję komunikacyjną, która polega na tym, aby uczeń mógł zrozumieć, że każde dzieło jest komunikatem artystycznym jego autora do odbiorcy. Dzieło zawiera określoną treść, przesłanie jawne lub ukryte w symbolach.

3. Funkcję poznawczą, która jest szczególnie zauważalna w tych dziedzinach sztuki, które opierają się na opisie i artystycznym przetworzeniu dawnej lub zastanej przez artystę rzeczywistości.

¹⁴ B. Kordon: *W świecie kultury. Kształcenie w zakresach podstawowym i rozszerzonym*. Warszawa 2002; zob. R. Chymkowski, W. Dudzik, M. Wójtowski: *Wiedza o kulturze*. Warszawa 2003.

4. Funkcję etyczną polegającą na kształtowaniu świadomości odbiorcy zgodnie z przyjętymi wzorcami, regułami, aby wzorce zachowań prezentowane w dziele były właściwe i godne naśladowania w danym czasie.

5. Funkcję religijną i magiczną sztuki, która ukryta jest w treści i formie dzieła jako symbolach religijnych, działających o sile magicznej.

6. Funkcję emocjonalną sztuki, która przejawia się w postawie twórcy i wyrażanych przez niego uczuciach, a także w postawach jej odbiorców, którzy na te uczucia reagują właściwymi sobie emocjami.

7. Funkcję terapeutyczną, którą w największym stopniu — od najstarszych dziejów ludzkości — przypisywano muzyce i tańcowi.

8. Funkcję ludyczną, czyli zabawową, dostarczającą odbiorcy rozrywki.

Nauczyciel podczas realizacji treści dydaktycznych ma uświadomić uczniom, że kultura jest wartością i ważną cechą społeczeństwa. Każdy naród posiada własną kulturę, którą powinien pielęgnować i utrzymywać w postaci dzieł sztuki, wytworów artystycznych. Kulturą jest wszystko to, czego uczymy się w ciągu naszego życia i jest przekazywane jako cenne z pokolenia na pokolenie¹⁵.

Od nauczyciela zależy, czy uczeń zbuduje własny system wartości, który umożliwi mu odpowiedzialne, aktywne i twórcze uczestnictwo w życiu społecznym i kulturalnym. Przez właściwą i rzetelną edukację sprawi, że uczniowie w dalszych etapach życia będą rozwijali dociekliwość poznawczą i poszukiwali ogólnoludzkich wartości: dobra, piękna, sprawiedliwości, uczciwości i odpowiedzialności, wolności i postawy dialogu. Wyrobienie u wychowanków świadomości, że kultura łączy pokolenia i że przez jej współtworzenie przekazujemy wartości następnym pokoleniom jest zadaniem każdego nauczyciela i edukacji jutra¹⁶.

Kształcenie studentów a przyszłych nauczycieli muzyki ku wartościom – refleksje końcowe

Edukacja muzyczno-pedagogiczna studentów muzyki jest ważnym ogniwem zawodowego przygotowania przyszłych nauczycieli i artystów. Obcowanie podczas studiów z pięknem i różnorodnością sztuk kształtuje w nich umiejętności świadomego poznawania, chęci zgłębiania ich tajemnic i wytrwałości w dosko-

¹⁵ M. Wojciechowska: *Wartości młodszego i starszego pokolenia Polaków w okresie transformacji ustrojowej*. Kielce 2008.

¹⁶ Zob. J. Uchyla-Zroski: *Rola nauczyciela muzyki w rozwijaniu świata wartości dziecka*. W: *Edukacja jutra. XV Tatrzańskie Seminarium*. Red. T. Koszyc, K. Denek. Wrocław 2009, s. 408.

naleniu umiejętności wykonawczych. Świadomy i celowy wybór wartości jest słuszną i indywidualną drogą ku wartościom. Uczelnie kształcące przyszłych nauczycieli muszą spełniać zarówno powinności artystyczne, jak i pedagogiczne. Współmierne wyważenie obu „biegunów kształcenia”, tj. artystycznego i pedagogicznego jako działań edukacyjnych uczelni, może dać w przyszłości oczekiwane i pozytywne efekty. Absolwent takiej uczelni będzie kochał sztukę i rozumiał dziecko. Nie będzie dla niego zaskoczeniem, kiedy uczeń stwierdzi, iż nie lubi muzyki, lub uczeń będzie mało aktywny na lekcji itp. ale będzie, jako wrażliwy nauczyciel, starał się dociekać powodów i przyczyn takiego zachowania ucznia. Będzie analizował własne sytuacje aksjologiczne, które stwarza jako nauczyciel i wychowawca estetyczny podczas zajęć.

Dążenia ku wartościom studentów, przyszłych nauczycieli stopniowo kształtują ich osobowość i wywierają korzystny wpływ na rozwój ich talentów muzycznych, cech pedagogicznych i osobowościowych. Twórczy nauczyciel potrafi sprawnie kierować twórczym uczniem i zespołem klasowym. Świadomy sposób kształcenia i kształtowania osobowości przyszłego nauczyciela jest wielką sztuką, a zadaniom tym uczelnie muszą sprostać między innymi dlatego, by muzyka miała godne miejsce w hierarchii innych przedmiotów nauczania i skutecznie formowała osobowość młodego człowieka w zgodzie z naturą i dążnością do piękna.

Jadwiga Uchyla-Zroski

Art in education as an esthetic trend of education

S u m m a r y

The understanding of the educational function of music in subsequent periods of the development of a pedagogical thought was different. At one time it was the music that was given an important educational role (on the pattern of Ancient Greece) and some other time it was underestimated or even treated as an educational aspect of little value. In the context of contemporary reality the author outlines the tasks of a contemporary teacher of music being an esthetic tutor of a child, a person introducing it into the world of multiple values. She also indicates that music is the source of joy, creative actions and fulfilled childishness. The text contains the examples of creative actions taken by children whereas the theoretical considerations are related to the pedagogy of artistic works and personalism.

Jadwiga Uchyła-Zroski

L'art dans l'éducation comme courant esthétique de la pédagogie

R é s u m é

Dans de différentes périodes la conception de la fonction éducative de la musique a été fort diversifiée. Soit on attribuait à la musique une grande signification éducative (comme en Grèce antique), soit on diminuait son importance ou bien on la trouvait insignifiante pour l'éducation. Dans le contexte de l'époque contemporaine l'auteur détermine les objectifs du professeur de musique qui est en même temps pour l'enfant un enseignant d'esthétique et doit l'initier au monde des valeurs diverses. Elle explique que la musique est une source de joie, de créativité et d'esprit enfantin accompli. Le texte contient des exemples d'actions créatives des enfants ; la réflexion théorique y est étroitement liée avec la pédagogie de l'art et avec le personnalisme.